

ACADEMIA ROMÂNĂ – FILIALA IAȘI
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE

ARHEOLOGIA MOLDOVEI

XXX
2007

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
București, 2008

ACADEMIA ROMÂNĂ

ARHEOLOGIA MOLDOVEI

Fondator

Acad. MIRCEA PETRESCU-DÎMBOVIȚA

COLEGIUL DE REDACȚIE

JOHN CHAPMAN (Durham); FALKO DAIM (Viena-Mainz); FRIEDRICH LÜTH (Frankfurt am Main); GHEORGHE POSTICĂ (Chișinău); WOLFRAM SCHIER (Berlin); GERHARD TRNKA (Viena); ION IONIȚĂ; SILVIU SANIE; DAN GH. TEODOR (Iași).

COMITETUL DE REDACȚIE

VICTOR SPINEI, *membriu corespondent al Academiei Române, redactor responsabil*; CONSTANTIN ICONOMU, *secretar de redacție*; COSTEL CHIRIAC, *secretar de redacție adjunct*; VASILE CHIRICA; VICTOR COJOCARU; CORNELIA MAGDA-LAZAROVICI; VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA, *membri*.

Desenele care ilustrează volumul au fost executate în cea mai mare parte de către ROMEO IONESCU și DIANA-ISABELA CONDURACHE; culegerea computerizată a fost efectuată parțial de ANCA ANCUȚA.

Redactor (Editura Academiei Române): CĂLIN DIMITRIU
Tehnoredactare computerizată: MARIANA MOCANU

Revista „Arheologia Moldovei” apare o dată pe an.
La revue «Arheologia Moldovei» paraît une fois par an.

În țară revista se poate procura prin poștă pe bază de abonament la:
Les lecteurs de l'étranger peuvent s'abonner par:

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie, nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8106, 4021-318 8146; fax 4021-318 2444; e-mail: edacad@ear.ro; adresa web: www.ear.ro

RODIPET S.A., Piața Presei Libere, nr. 1, sector 1, P.O. Box 33–57, București, România; tel. 4021-318 7000, 4021-318 7001; fax 4021-318 7002, 4021-318 7003; e-mail: rodipet@rodipet.ro

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77–19, sector 3, București, România; tel./fax 4021-610 6765, 4021-210 6787; tel. 0311 044 668; e-mail: office@orionpress.ro

Manuscrisele, cărțile și revistele pentru schimb, precum și orice corespondență se vor trimite pe adresa Comitetului de redacție al „Arheologiei Moldovei”, Institutul de Arheologie, str. Lascăr Catargiu, nr. 18, 700107 Iași, România/Toute correspondance sera envoyée à la Rédaction: Institutul de Arheologie, str. Lascăr Catargi, nr. 18, 700107, Iași, România, tél. 032-211 910, fax 032-211 910.

© 2008, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
050711, București, Calea 13 Septembrie, nr. 13,
Tel. 4021-318 8106, 4021-318 8146; fax 4021-318 2444;
e-mail: edacad@ear.ro; adresa web: www.ear.ro

SUMAR • SOMMAIRE • CONTENTS • INHALT

STUDII – ÉTUDES

MARIN CÂRCIUMARU, ELENA CRISTINA NIȚU, MĂDĂLINA FRÂNCULEASA, <i>Considerații preliminare asupra celor mai importante surse de materie primă litică întrebuințată în preistorie pentru realizarea utilajelor</i>	7
OLAF HÖCKMANN, <i>River Navigation in the Cucuteni – Tripol'e Culture?</i>	41
GEORGE BODI, <i>Considerații preliminare asupra utilajului litic șlefuit din așezarea cucuteniană de la Hoisești – „La Pod”</i>	73
<i>The Polished Stone Tools Assemblage from Hoisești – “La Pod” Cucuteni Settlement. Preliminary Report</i>	84
DAN MONAH, <i>Sarea în preistoria României</i>	87
<i>Le sel dans la préhistoire de la Roumanie</i>	115
MIHAIL VASILESCU, <i>Études sur la crédibilité d'Hérodote III. Les stèles de Darius de Thrace</i>	117
ALEXANDRU MADGEARU, <i>Semnificația purtării crucilor pectorale descoperite la nord de Dunăre în secolele VI–VII</i>	129
<i>The Significance of 6th–7th Pectoral Crosses Discovered North of the Danube</i>	135
VICTOR SPINEI, <i>Episcopia cumaniilor. Coordonate evolutive</i>	137
<i>L'évêché des Coumans. Coordonnées évolutives</i>	177
PARASCHIVA-VICTORIA BATARIUC, <i>Éléments vestimentaires représentés sur des carreaux de poêle de la Moldavie médiévale</i>	181

NUMISMATICĂ – NUMISMATIQUE

VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA, <i>Das Geld und die Münze</i>	199
LUCIAN MUNTEANU, ADRIAN POPOVICI, IULIAN LIPOVANU, <i>Addendum la tezaurul monetar de la Iași (2002)</i>	221
<i>Addendum du trésor monétaire de Iași (2002)</i>	231

NOTE – NOTES

RUXANDRA ALAIBA, <i>Ceramica descoperită în atelierele de olărit de la Trinca – Izvorul lui Luca, raionul Edineț, Republica Moldova. Grupul cultural Horodiștea/Erbiceni-Gordinești-Kasperovka (I)</i>	237
<i>Céramique découverte dans les ateliers de potier de Trinca – Izvorul lui Luca, Edineț, République Moldave. Le groupe culturel Horodiștea/Erbiceni-Gordinești-Kasperovka (I)</i>	243
TRAIAN DIACONESCU, <i>Herodot. Notă filologică privind două probleme controversate</i>	261
<i>Herodotus. A Philological Note on Two Controversial Issues</i>	266
CONSTANTIN ICONOMU, COSTEL CHIRIAC, <i>Descoperiri întâmplătoare din epoca fierului în Dobrogea</i>	267
<i>Occasional Iron Age Discoveries in Dobrogea</i>	275
GEORGE DAN HÂNCEANU, <i>Ceramica bastarnă din așezarea de la Roșiori–Dulcești (jud. Neamț)</i>	277
<i>Céramique bastarne du site archéologique de Roșiori–Dulcești (départ. de Neamț)</i>	286
VALERIU BANARU, <i>Observații pe marginea unui volum recent privitor la așezarea antică de pe insula Berezan</i>	287
<i>Bemerkungen zu einem jüngst erschienenen Buch über die Antike Siedlung auf der Insel Berezan</i>	296
SILVIU SANIE, <i>Descoperiri mărunte la Barboși-Galați (II)</i>	297
<i>Small Discoveries from Barboși-Galați (II)</i>	299
VICTOR COJOCARU, <i>„Din estul elenistic în vestul roman”. Observații pe marginea unui volum de studii recent apărut</i>	307
<i>„Vom hellenistischen Osten zum Römischen Westen“. Bemerkungen zu einem jüngst erschienenen Sammelband</i>	321

GEORGE BILAVSCHI, IONEL MATEI, <i>Accesorii din metal descoperite în Dobrogea, provenite dintr-o colecție particulară</i>	323
<i>Metal Accessories Found in Dobrudja from a Private Collection</i>	327
CERCETĂRI INTERDISCIPLINARE – RECHERCHES INTERDISCIPLINAIRES	
SERGIU HAIMOVICI, <i>Studiul unui bucraniu fragmentar de bour (bos primigenius) – importanța sa cultică și sistematică</i>	329
<i>L'étude d'un bucrâne fragmentaire de l'aurochs (bos primigenius) – l'importance cultique et systématique</i>	331
FELICIA MONAH, <i>Nouvelles déterminations archéobotaniques pour la Roumanie</i>	333
ADRIAN PORUCIUC, <i>Rom. Gard – un vechi germanism și implicațiile sale lingvistice și istorice</i>	343
<i>Romanian Gard – an Old Germanic Loan and its Linguistic-Historical Implications</i>	357
RECENZII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE – COMPTES-RENDUS ET NOTES BIBLIOGRAPHIQUES	
ALEXANDRU PĂUNESCU, <i>Paleoliticul și mezoliticul de pe teritoriul Moldovei cuprins între Siret și Prut, I, 2, București, 1999 (Mihai Cucolea)</i>	359
EUGENIA POPUȘOI, <i>Trestiana. Monografie arheologică, Bârlad, 2005 (Mircea Petrescu-Dîmbovița)</i>	361
NICOLAE URSULESCU, CORNELIA-MAGDA LAZAROVICI (coord.), <i>Cucuteni 120 – Valori Universale, Iași, 2006 (Vasile Chirica)</i>	363
JOACHIM HUPE (ed.), în colaborare cu CLAUDIA VON BEHREN, <i>Der Achilleus-Kult im nördlichen Schwarzmeerraum vom Beginn der griechischen Kolonisation bis in die römische Kaiserzeit. Beiträge zur Akkulturationsforschung, Rahden/Westf., 2006 (Victor Cojocaru)</i>	368
ADRIAN FLORESCU, MARILENA FLORESCU, <i>Cetățile daco-getice din secolele VI–III a. Chr. de la Stâncești (jud. Botoșani), Târgoviște, 2005 (Constantin Iconomu)</i>	377
HERMANN PARZINGER, <i>Die Skythen, München, 2004 (Alexander Rubel)</i>	377
STEPHAN FICHTL, <i>La ville celtique (Les oppida de 150 av. J.-C. à 15 ap. J.-C.), Paris, 2005 (Dan Aparaschivei)</i>	378
VASILE CHIRICA, OCTAVIAN LIVIU ȘOVAN, <i>Civilisations préhistoriques et protohistoriques de la zone de Prut moyen, Iași-Botoșani, 2006 (Bogdan Minea)</i>	380
* * <i>Roms auswärtige Freunde in der späten Republik und im frühen Prinzipat</i> , editat de ALTAY COȘKUN, în colaborare cu HEINZ HEINEN și MANUEL TRÖSTER, Göttingen, 2005 (Victor Cojocaru)	380
JAVIER ANDREU PINTADO, <i>Edictum, Municipium y Lex: Hispania en época Flavia (69-96 d. C.), Oxford, 2004 (Dan Aparaschivei)</i>	384
* * <i>Classica et Christiana 1 (2006), Orient și Occident în antichitate: contacte și interferențe. Actele celui de-al V-lea Colocviu româno-italian (Iași, 23–27 aprilie 2005)</i> , ed. NELU ZUGRAVU și MARIO GIRARDI, Iași, 2006 (Victor Cojocaru)	386
GÉRARD CHOUQUER, FRANÇOIS FAVORY, <i>Dicționar de termeni și expresii gramatice, Iași, 2006 (Adrian Poruciuc)</i>	391
DOREL PARASCHIV, <i>Amfore romane și romano-bizantine în zona Dunării de Jos (sec. I–VII p.Chr.), Iași, 2006 (Sever-Petru Boțan)</i>	393
OCTAVIAN BOUNEGRU, <i>Trafiquants et navigateurs sur le Bas-Danube et dans le Pont Gauche à l'époque romaine, Wiesbaden, 2006 (Alexander Rubel)</i>	394
ALEXANDRU POPA, <i>Romains ou Barbares? Architecture en pierre dans le Barbaricum à l'époque romaine tardive (sur le matériel archéologique du Nord-Ouest du Pont Euxin), Chișinău, 2001 (Sergiu Musteață)</i>	395
VLAD VORNIC, <i>Așezarea și necropola de tip Sântana de Mureș-Černjachov de la Budești, Chișinău, 2006 (Ion Munteanu)</i>	397
ISTVÁN BÓNA, <i>Les Huns. Le grand empire barbare d'Europe IVe–Ve siècles, Paris, 2002 (Cornel Balla)</i>	400
AUREL DRAGOTĂ, <i>Aspecte de multiculturalitate spirituală. Rit și ritual funerar în Transilvania și în Europa centrală și de sud-est (sec. IX–XI), Alba Iulia, 2006 (Ioan Marian Țiplic)</i>	402

VICTOR SPINEI, <i>The Great Migrations in the East and South East of Europe from the Ninth to the Thirteenth Century</i> , I, <i>Hungarian, Pechenegs and Uzes</i> ; II, <i>Cumans and Mongols</i> , Amsterdam, 2006 (D. Micu)	404
ADRIAN IONIȚĂ, <i>Spațiul dintre Carpații Meridionali și Dunărea Inferioară în secolele XI–XIII</i> , București, 2005 (Victor Spinei)	405
ADRIAN ANDREI RUSU, <i>Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII–XIV)</i> , Cluj-Napoca 2005 (Dan Floareș)	407
LAURENȚIU CHIRIAC, <i>Monumentele religioase medievale din zona Bârladului. Repere istoriografice</i> , Iași, 2006 (Gheorghe Clapa)	408
PANAIT I. PANAIT, DANIEL FLAUT, <i>Arheologie medievală română</i> , Constanța, 2004 (Adrian Andrei Rusu)	411
* * * <i>L'occident sur ses marges (VIe–Xe siècles). Formes et techniques de l'intégration médiévales</i> , Saint Denis, 2006 (Cătălin Hriban)	413
DUMITRU AGACHE, <i>Hrisoave inedite de la Ștefan cel Mare și destinul unor sate din Moldova</i> , Iași, 2006 (Paraschiva-Victoria Batariuc)	415
VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA, <i>Numismatica</i> , I, Iași, 2005 (Lucian Munteanu)	416
ATTILA LÁSZLÓ, <i>Introducere în arheologie</i> , Iași, 2006 (Constantin Iconomu)	417

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ – LA VIE SCIENTIFIQUE

LUCIAN MUNTEANU, <i>Activitatea științifică a Institutului de Arheologie din Iași în anul 2006</i>	419
LUCIAN MUNTEANU, <i>Pe marginea tezaurului monetar descoperit la Iași (2002): expoziție, simpozion, editare</i>	441
VICTOR SPINEI, <i>Stagiu de documentare la Römisch-Germanische Kommission de la Frankfurt am Main (august 2006)</i>	445

ANIVERSARIA

VIRGIL MIHAILESCU-BÂRLIBA, <i>Mircea Babeș la 65 de ani</i>	451
SILVIA TEODOR, <i>Mircea Babeș – Un reputat savant</i>	454
SILVIU SANIE, <i>Ioan Mitrea, membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași</i>	461
DAN GH. TEODOR, <i>Ioan Mitrea: repere ale activității științifice</i>	463
ION IONIȚĂ, <i>Volker Bierbrauer la 65 de ani</i>	467
ION IONIȚĂ, <i>Siegmar von Schnurbein la 65 de ani</i>	477
DAN GH. TEODOR, <i>Profesorul universitar Ștefan Olteanu la 80 de ani</i>	485

OBITUARIA

ADRIAN PORUCIUC, <i>Întru amintirea lui Alexander Fol (1933–2006)</i>	487
IONEL CÂNDEA, <i>Petre Diaconu (1924–2007)</i>	491

LISTA ABREVIERILOR – LISTE DES ABRÉVIATIONS	495
---	-----